

ПЕРЕДМОВА

Це видання „Основ редагування” складається з двох книг: книга 1 містить теоретичні відомості про редагування, а книга 2 — практикум (запитання, вправи, тести) з редагування.

Навіщо підручник „Основи редагування”? У вищих навчальних закладах використовують кілька підручників і навчальних посібників із літературного редагування для студентів спеціалізацій „Журналістика” та „Реклама і зв’язки з громадськістю” (авторові відомо їх близько півдес’ятка; їх подано в списку рекомендованої літератури). Чому ж виникла потреба підготувати ще один підручник? Таких причин можна назвати чотири.

Причина перша. Насамперед, потрібно вважати відсталою від життя саму назву навчальної дисципліни „Літературне редагування”, яку до цього часу читають студентам-журналістам і студентам-рекламістам. Річ у тім, що виділення дисципліни „Літературне редагування” як окремої відкидає нас знову назад і відтворює ситуацію в СРСР, коли партійні органи й головліт та облліти¹ за фактом здійснювали політичне редагування, а редактори-професіонали (щоб приховати фактичну наявність політичного) — так зване літературне. Цей стан справ і підтверджують навчальні видання М. Феллера й Р. Іванченка, які називалися „Літературне редагування”.

Проте з часу існування СРСР минуло вже більше 20 років й усі ці 20 з гаком років цензури в Україні не існує. Проте назва дисципліни залишилась. Відповідно, виникає запитання: а хто ж тоді (якщо редактори займаються тільки літературним редагуванням) повинен здійснювати контроль за дотриманням політичних, юридичних, етичних і поліграфічних норм редагування? Може, політичні партії? Це — нонсенс. Сучасний

¹ Головліт — Головне управління по охороні державних таємниць у пресі, яке існувало в СРСР. За фактом, цей орган, без візи якого не могло вийти в світ жодне видання, офіційно виконував у СРСР функцію цензури. У кожній з областей функціонували обласні відділення цензури — облліти.

редактор, що живе в демократичному суспільстві, повинен аналізувати дотримання всіх видів норм редагування, оскільки частина з них явно введена в українську Конституцію (наприклад, заборона міжнаціональної, расової, релігійної та інших видів ворожнечі). А тому вже давно настав час відмовитися від практики поділу дисциплін теорії редагування за канонами радянського часу.

Оскільки студентам-журналістам і студентам-рекламістам подають не повний (як, наприклад, студентам спеціалізації „Видавнича справа та редагування”), а скорочений виклад дисципліни, то її за аналогією до існуючих уже зразків¹ варто назвати „Основи редагування”.

Причина друга. До цього часу підручники з редагування для студентів-журналістів і студентів-рекламістів готували так, начебто вони працюватимуть тільки в друкованих ЗМІ, що готують паперові видання, а електронні ЗМІ або не розглядали зовсім, або вкрай обмежено. Фактично, специфіка редагування в електронних ЗМІ ігнорувалася. Саме тому існує потреба мати такий підручник з основ редагування, який охоплював би не тільки традиційні паперові, а й електронні ЗМІ. Саме така спроба й реалізована в нашому підручнику.

Причина третя. Теоретики редагування, зокрема в Україні, наполегливо твердять про те, що редагування — це винятково творчість. Проте у своїх виданнях з редагування вони зовсім не розкривають і не описують методи цієї редакторської творчості (творчого редагування). Враховуючи сказане, ми ввели в наш підручник окремий розділ, у якому викладено методи творчого редагування.

Причина четверта. За останні 20 років відбулися суттєві зміни в парадигмі науки про видавничу справу. Маємо на увазі поступове оформлення цієї науки під загальною назвою едитології² в складі теорії редагування й теорії видавничої справи, поділ едитології на загальну й галузеву, нормативну й творчу. Крім того, відбулося формування постулатів теорії редагування³ та деяких її законів (психолінгвістичні закономірності сприймання повідомлення, залежність розуміння від складності,

¹ Алексеева М. И. Основы редактирования : учеб.-метод. пособ. / М. И. Алексеева, Н. Ф. Семенцова, Е. П. Соколова. — Москва: Изд-во МГУ, 1989. — 56 с.; Властюк А. І., Белзецький Р. С. Основи редагування, коректури та верстки технічних текстів : навч. посібник. — Вінниця: ВНТУ, 2009. — 95 с.; Карпенко В. О. Основи редакторської майстерності. Теорія, методика, практика : підручник. — Київ: Університет „Україна”, 2007. — 432 с.

² Партико З. В. Редагування: творчість чи ремесло? // Вісник книжкової палати. — 1999. — № 9. — С. 12—15; Зелінська Н. Едиторика — теорія і практика редагування в реаліях нового тисячоліття // Друкарство. — 2006. — № 5. — С. 19-24; Партико З. В. Наукознавчий аналіз едитології // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. — Ч. 1. — 2008. — № 3 (142). — С. 242–256.

³ Постулати теорії редагування // Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посібник / 2-ге вид., перероб. і доп. — Львів : ВФ „Афіша”, 2011. — 640 с.

залежність розуміння від точності повідомлення тощо). Відбулося чітке виділення одиниць будови оригіналу й видання, виділення видів видань (останнє — у формі стандарту).

Про що підручник. У підручнику мова йтиме про редагування не тільки текстових, а й графічних, аудіо- й відеоповідомлень.

Цей підручник дає короткий опис теорії загального, галузевого й творчого редагування. Його умовно можна розділити на чотири частини: в частині I подано теоретичні засади редагування (розділи 2 і 3); у частині II — норми загального редагування (розділи 4—10); у частині III — норми галузевого (але тільки для ЗМІ!) редагування (розділи 11—14); у частині IV — особливості творчого редагування (розділи 15-16).

Мета підручника. Мета підручника полягає в тому, щоб дати студентам-журналістам і студентам-рекламістам перші теоретичні знання про сутність, методи й норми редагування авторського й видавничого оригіналів, видань (паперових й електронних), радіо- й телепередач.

Цей підручник, крім студентів, можуть також вивчати на факультетах підвищення кваліфікації і працівники ЗМІ.

Як користуватися підручником? Попередньо — ще до вивчення окремих частин підручника чи його як цілого — студенти повинні опанувати такі дисципліни, як сучасна українська літературна мова, літературознавство, логіка, психологія, технологія поліграфічного виробництва, основи видавничої справи, комп'ютерні технології видавничого, радійного й телевізійного процесів.

У межах кожного розділу цього підручника внутрітекстові рубрики виділено товстим шрифтом. Усі базові терміни, які потрібно засвоїти, подано товстим курсивним шрифтом (їх визначення дається в основному тексті, а також у „Словнику видавничих термінів”¹). Приклади малого обсягу в основному тексті виділено курсивом, приклади більшого обсягу — окремими абзацами з меншим міжрядковим інтервалом, а помилки в них, де це потрібно, — хвилястим підкресленням.

Усі норми редагування, які майбутній редактор повинен вивчити напам'ять, подано як окремі абзаци з відступом управо (в першому рядку абзацу — чорний кружечок: ●). Проте ми звертаємо увагу на те, що в підручнику подано лише основні, найчастіше уживані норми, насправді їх перелік значно більший (детальніше загальні норми редагування викладено, наприклад, у підручнику: Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ВФ „Афіша”, 2011. 640 с., рис. 53, табл. 33, додатків 27).

Усі елементи великих переліків подано як окремі абзаци (в першому рядку абзацу — чорний квадратик ■).

¹ Партико З. В. Словник видавничих термінів / З. В. Партико. — Запоріжжя : КПУ, 2013. — 68 с.

Кожна тема підручника передбачає проведення семінару і/чи практичного заняття. Запитання, завдання, вправи й тести до цих занять подано у книзі 2 цього видання (далі називатимемо його просто „Практикумом”):

Партико З. В. Основи редагування: у 2-х кн. / З. В. Партико. — Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2016. — Кн. 2 : практикум. — 130 с.

Вдячності й подяки. Автор висловлює глибоку вдячність рецензентам першого видання „Основ редагування” — д-ру філол. наук, професорові В. Л. Погрібній та канд. філол. наук, доцентові Н. В. Романюк, які зробили багато слушних зауважень. Так само висловлюю вдячність рецензентам другого видання — д-ру філол. наук, професорові Б. В. Потятиникові, д-ру наук із соц. ком., професорові Л. В. Сніцарчук, канд. наук із соц. ком., доцентові В. В. Бабенко.

Проте, незважаючи на допомогу перелічених науковців, цей підручник не зміг би бути опублікованим без фінансової підтримки директора Інституту права і психології НУ „Львівська політехніка” д-ра юрид. наук, професора В. Л. Ортинського і наполегливої роботи головного редактора Видавництва Львівської політехніки О. М. Губаревої.

І найбільша вдячність, звичайно, — студентам, які своїми часто дошкульними запитаннями змушували автора глибше задумуватися над багатьма, здавалось би, простими питаннями теорії та зовсім простими помилками в текстах.

Усі зауваження, пропозиції та побажання автор просить надсилати йому на електронну адресу: *partyko@ukr.net* .

Автор